

ÇOCUĞUN GELİŞİM DÖNEMLERİ

“Çocuğun ilk altı yılı” bireyin gelişiminin temel taşlarını oluşturması, temel bilgi ve becerilerin bu erken gelişim yıllarında kazanılması nedeniyle büyük önem taşır.

0-6 yaş arası çocuk gelişiminin hızla yönlendiği kritik yıllardır. Bu erken gelişim yıllarında temeli atılan beden gelişimi, psiko- sosyal gelişim ve kişilik yapısının, ileri yaşlarda yön değiştirmekten çok aynı yönde gelişme şansı daha yüksektir. Çocuk gelişiminin kendine özgü dinamikleri olduğu, her gelişim evresinin büyük oranda daha önceki evreler tarafından belirlendiği bir gerçektir. Araştırmalar, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını büyük ölçüde biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır.

Bu bilgiler ışığında anne babanın çocuğunu gözlemlmelerine yardımcı olmak amacıyla sizlere gelişim dönemlerini sunuyoruz.

2.5 YAŞ ÇOCUĞUNUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ:

2.5 yaş, gelişimin en büyük kriz dönemlerinden biri olarak kabul edilir. “Serkeşlik evresi olarak” nitelendirilebilen bu zorlu dönemde çocuk **dengelessiz, olumsuz, kararsız ve isyankardır**. Büyüklerinin sözlerini dinlemez, hatta tersini yapar, eylemleri kısıtlandığında öfkelenir, çevresinden yardım istemez ve kendi başına başarmayı amaçlar. Ancak bu dönem her çocukta görülebilen doğal bir geçiş evresidir. 3 yaş dolaylarında kendini denetleyebilen, bağımsızlık duygusuyla özgürlüğünü kazanmaya başlayan çocuğun çevresiyle sürtüşmeleri azalır ve yeniden işbirliği kurmaya çalışır. Ancak bu evrede (2.5 yaş) oluşan saplantılar ve aşırı gerginlikler, ileriki yıllarda inatçılık ve direnç belirtileri şekline de dönüşebilir.

2.5 YAŞINDAKİ ÇOCUK NELER YAPABİLİR?

Bu yaşın sona ermesiyle birlikte, çocuğunuz aşağıdakileri yapabilecek durumda olmalıdır.

- Bir resmi adını söyleyerek gösterir.
 - Elbisesinin bir parçasını giyebilir.
 - Zıplar.
 - 6 organının ismini söyler.
 - 4 resmi tanıyarak gösterir.
 - Tek ayak üzerinde 2 saniye kalabilir.
 - Kendi ismini tümüyle bilir.
 - Resimli kitaplarda çok ince ayrıntıları ayırt edebilir.
 - Heyecanlandığında, herhangi bir şeye büyük bir istek duyup coşkulduğunda kekeleme oldukça yaygındır.
 - Birkaç çocuk şarkısı söyleyebilir.
- Resimli kitaplardan okunan, bildiği basit öykülerden zevk alır.
- Kaşıkla yeme becerisi epeyce gelişmiştir, çatal da kullanabilir.
 - Son derece canlı ve etkindir, yerinde duramaz, sürekli hareket eder ve engellendiğinde karşı çıkar.
 - Basit, dramatik taklit oyunları oynar.
 - Duygusal açıdan yetişkine hala oldukça bağımlıdır.

ÇOCUĞA NASIL YARDIMCI OLUNABİLİR:

- “Günaydın” dediğinde “Günaymadım” cevabının verilebildiği bu olumsuzluk evresinde çocuğunuz, başkalarıyla paylaşma konusunda zorlanacak ve onda rekabet duygusu gelişecektir. O, diğerleri üzerinde otoritesini kurmaya çalışırken; bir yandan bağımsız olmayı isteyecek, bir yandan da yetişkinlerin onayına ihtiyaç duyacaktır. Zaman zaman otoriteye öfke ve terslikle karşı çıkacağı bu dönemde çocuğun olumsuz davranışlarını görmezden gelin, kısa bir süre ilgisiz kalın, onunla tartışmaya girmeyin, sürtüşmeyin, onun dikkatini başka bir etkinliğe yönlendirirken siz de başka bir şeyle meşgul olun. Ancak olumsuz davranışı bittiğinde yeniden ilgilenin.
- Hırçınlaştığı, olumsuzlaştığı, öfke nöbeti geçirdiği dönemlerde sakin ve sabırlı bir tutum izleyin. İletişimin temel ilkelerini uygulayın: Tüm dikkatinizi ona yoğunlaştırın. Göz kontağı kurarak, kabul belirtisini beden diliyle pekiştirin. Ciddi bir yüz ifadesi takının. Ona yaklaşın ve dinleyin. Kararlı bir ses tonuyla konuşun. Unutmayın ki bu kriz dönemi gelişimin normal bir evresini oluşturmaktadır. Geçicidir.
- Çabalarını daima destekleyin. Hatalarını görmezlikten gelin. Tüm başarılarını övün.
- Oyunda paylaşmayı öğrenebilmesi için başkalarına bir şeyler vermesini gerektiren oyunlar oynayın.
- Zıplama ve ayak ucunda yürüme faaliyetlerinin yer aldığı oyunlarla, top ve koşmaca yoluyla enerjisini harcamasını sağlayın. Özellikle yeşil alanda gerçekleştirilecek, çocuğu yoran bu tür oyunlar, hem çocuğun uyku düzenine yardımcı olacak hem de günlük gerilimden arınmasını sağlayacaktır.
- Çok parçalı bir oyuncak temin edin. Örneğin; bir “çiftlik” kurun ve bunu, inekleri, kuzuları, atları ve tavukları saymak için kullanın.

3 YAŞ ÇOCUĞUNUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

3 yaşındaki çocuk artık çevresinde kendisinden bağımsız bir dünyanın varlığını ve kendisinin o dünya içinde bir birey olduğunu kabul etmiştir. Bu evrede çocuk kendine özel ayrı bir **benlik** ve **cinsiyet duygusu** geliştirmeye başlar.

3 - 4 yaşlarında çocuklar, grup halinde oynamaya, oynarken birbirleriyle konuşmaya ve grup içinde oynamak istediklerini seçmeye başlarlar. En çok rastlanan ortak davranış, birbirlerini seyretme ve konuşmadır.

3 YAŞINDAKİ ÇOCUK NELER YAPABİLİR?

- Konuşurken, ses tonunu duruma göre değiştirir, yükseltip alçaltır.
- Adını, soyadını, cinsiyetini ve (bazen) yaşını söyleyebilir.
- “Ne”, “nerede” ve “kim”le başlayan pek çok soru sorar.
- Öyküleri büyük bir istekle dinler; en çok sevdiklerini defalarca dinlemek için ısrar eder.
- 10’a kadar ya da daha fazla ezbere sayabilir.
- Ellerini yıkar, ama kurularken gözetim altında tutulmalı, gerekirse yardım edilmelidir.
- Geceleri altını ıslatmaz (çocukta çocuğa değişir).
- Oyun sırasında kendi kendine konuşma giderek azalır ve yerini başkalarıyla konuşmaya bırakır.
- Ev işleri, bahçe işi, alış verişi gibi etkinliklerde yetişkine yardımcı olmaktan hoşlanır.
- Değişik renkler hakkında kavramlara sahiptir. Belirli sözcüklerin renk adları olduğunu bilebilir, ancak hangi adın hangi renge ait olduğunu bilmeyebilir. Mavi rengi adlandırması istendiğinde kırmızı diyebilir.

ÇOCUĞA NASIL YARDIMCI OLUNABİLİR:

- Çocuğa büyük kağıtlar, kurşunkalem, pastel boya ve kuru boya vererek resim yapmaya özendirin.
- Çocuk, yetişkinlerden çok yaşlılarıyla konuşmak isteyecektir. Bu sebeple diğer çocuklarla bir arada olması için ortamlar hazırlayın. Bu dil gelişimi için faydalı olacaktır. Okul öncesi eğitimi önemli kılan nedenlerden biri de budur.
- Çocuğun zaman içinde bağımsızlığını öğrenebilmesi için kendi kendine yetmesine ortam hazırlayın; gardroptan yazlıkları kaldırarak çocuğa kıyışıklar arasından kendi elbisesini tek başına seçebilme şansı verin. Kararlarına karışmayın. Bu nedenle onunla sürtüşmeye girmeyin. Seçimine saygılı olun.
- Birlikte gittiğiniz kitapçıdan kitabını kendi başına seçmesine izin verin.
- Düzen alışkanlığı kazandırmak için “Oyuncakların dağılmış, istersen birlikte toplayalım” diyerek onu özendirin. Ardından başarısını takdir edin.

4 YAŞ ÇOCUĞUNUN GELİŞİM ÖZELİKLERİ

4 yaş çocuğu isteklerinin anında yerine getirilmemesini anlayışla karşılamayı öğrenmeye başlar. O artık kendi dışındaki dünyanın kuralları olduğunu başkalarının hak ve istekleri olduğunu görür ve **beklemeyi** öğrenir.

4 yaş çocuğu değişken bir görünüm sergiler. Genellikle yarım bırakılan bir şeye karşı duyarsızdır. Sorgu çağı 4 yaşında en yüksek düzeye ulaşır.

4 YAŞINDAKİ ÇOCUK NELER YAPABİLİR?

- 4 yaş çocukları kollar ve bacakları temsil eden uzantıları kafaya ekleyerek çöp adamlar çizerler.
- Yakın geçmişteki olayları, deneyimleri, olup bitenler arasında ilişki kurarak anlatır.. Adını, soyadını, ev adresini ve çoğunlukla yaşını söyleyebilir.
- Şakelardan, fıkralardan zevk alır, uygunsuz sözlerden, ifadelerden ve argodan hoşlanır..
- Yemek yerken, kaşığı, çatalı ustalıkla kullanır..
- Giysilerini çıkarabilir ve giyebilir; arka düğmelerin iliklenmesinde, ayakkabı veya giysi bağlarında yardıma gereksinim duyar.
- Genelde, çok daha bağımsız ve oldukça inatçıdır; kendi isteğiyle hareket eder.
- Evin dışında, eline geçirebildiği işe yarar her türlü malzemeye bir şeyler üretmeye, oluşturmaya çalışarak yaratıcılığını sergiler.
- Uzun öyküleri dinler ve gerçekte var olanla düş ürünü zaman zaman karıştırarak anlatır.

ÇOCUĞA NASIL YARDIMCI OLUNABİLİR:

- Çocukla konuşurken tam ve düzgün cümleler kurmaya özen gösterin.
- Çocuğunuzun sorgu çağını yaşadığının bilincinde olarak tüm sorularını “sabırla” yanıtlayın. Bu amaçla Pazar günü çocuğunuzla balık tutarken, sonbaharda kuru yapraklar üzerinde yürürken hep konuşun ve bıkmadan sorularını yanıtlayın. O, dış dünyayı sizin aracınızla öğrenecektir. Bütün bunları yapmak için çocuğa “zenginleştirilmiş yakın çevre” ortamı sunun. Bu da evde oturup birlikte televizyon seyretmekle değil, birlikte yürüyüş, tiyatro, sinema, müze, konser, maç gibi farklı türdeki ortak etkinliklerle mümkün olur.

5 YAŞ ÇOCUĞUNUN GELİŞİM ÖZELİKLERİ

Daha bilgili ve olgun bir birey görünümünde olan 5 yaş çocuğu, çevresine karşı dostça bir yaklaşım içindedir. En belirgin özellikleri arasında, **yeterli** ve **dengeli** oluşu gelmektedir.

4 yaş çocuğu, yarım bırakılan bir şeye karşı duyarsızken 5 yaş çocuğu başladığını bitirmeyi sever. Artık daha çabuk karar verir. Kas hakimiyeti gelişmiştir, düzenli cümleleriyle insanlarla olan kişisel ve sosyal ilişkileri artmıştır.

5 YAŞINDAKİ ÇOCUK NELER YAPABİLİR?

- Ezbere şiir okumaktan ya da çocuk şarkıları, çeşit çeşit tekerlemeler söylemekten çok hoşlanır.
- Genelde, daha akli başında ve bağımsızdır; daha kontrollü ve duyarlı bir yaklaşım içindedir.
- Kendi başına giyinip soyunabilir.
- Ev içinde ve ev dışında, her türlü oyun malzemesiyle sürekli bir şeyler tasarlayıp oluşturarak tüm yaratıcılığını sergiler.
- Arkadaşlarını kendi seçer.
- Oldukça belirgin bir gülmece anlayışına sahiptir.
- 5 yaşındaki çocuk hep konuşmak ister. Yetişkinler gibi uzun cümleler kurmaya çalışır. Bilgisini artırmak için sorular sorar.
- Dilbilgisi kurallarına uygun konuşur.

ÇOCUĞA NASIL YARDIMCI OLUNABİLİR:

- Anne-baba çocuğun sorularına bıkmadan cevap verip, olayları sebep-sonuç ilişkisi içinde anlatırsa; hem çocuğun sözcük bilgisini artırmış ve merakını tatmin etmiş, hem de olayları birbirine bağlamasına yardım etmiş olur.
- Ayrıca bu dönemde çocuğa ucu küt makas vererek dergilerden resim kesmesini istemek de göz-el koordinasyonu ve ince kas gelişimi açısından ve okula hazırlık için yararlıdır.

6 YAŞ ÇOCUĞUNUN GELİŞİM ÖZELİKLERİ

6 yaş çocuğu değişmekte olan bir çocuktur. Anneler, çocuklarındaki bu ani değişiklikleri: “Bu çocuğa ne oldu, bilmiyorum, çok değişti” şeklindeki sözcükleriyle dile getirirler. 6 yaşındaki çocuk, tembel ve kararsız görünümündedir. Çocuk bir kez daha 2.5 yaşında yaşamış olduğu karar verme güçlüklerine uğrar, yine bir şeyin olumlu ve olumsuz iki yüzü arasında hızla gelip gider.

6 YAŞINDAKİ ÇOCUK NELER YAPABİLİR?

- Bu dönemde çocuğun küçük kasları oldukça gelişmiş olduğundan, diğer yaşlara oranla el işlerinde daha beceriklidir. Kesip yapıştırır, boya yapar, resim yapar.
- Harfleri yazmaya çalışır, bazılarını ters yazar; bazı çocuklar ad ve soyadlarına ek olarak birkaç kelime daha yazabilirler.
- Oyunlarda ve ilgi alanlarında kız ve erkek çocukları arasında, farklılık izlenir.
- Grup oyunlarından çok hoşlanır. Bazı sorumluluklar yüklenir, söylenenleri dikkatle dinler, dikkat süresi uzar. Kendisiyle gerçek nitelikte eğitim uygulamaları yapılacak bir çağa gelmiştir.

Yeterlilik duygusu olan, yüksek benlik saygısına sahip bir çocuk, kendi kendine yetmeyi ilk 6 yılda öğrenmiş, yeterince sorumluluk üstlenmeyi ve kendi başına karar verebilmeyi yaşamışsa, okul ortamına kolaylıkla uyum sağlayacaktır. Çünkü okulun kurallarına uyabilecek, özgürlüğünün başladığı ve bittiği noktaları kolayca kestirebilecektir.

Sağlıklı etkileşim ortamından gelen bu çocuk okula başladığında; kendini tanıyan, kabul eden, seven, kendisiyle barışık, olumlu düşünen bir birey olarak başarılarından keyif alacak, her başarı ve ona bağlı olarak yakın çevresinden aldığı geri bildirim onu yeni başarılarla yöneltecektir.

Kaynak:

Prof. Dr. Haluk Yavuzer, Çocuğunuzun İlk Altı Yılı